

## БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

## Көркем әдебиет оқу арқылы балаларды рухани-адамгершілікке тәрбиелеу

ЖАРИЯЛАНДЫ  
21.12.2024СІЛТЕМЕ  
<https://bilimger.kz/173318/>

Құрманалиева Нұржамал Қуанышқызы

Лауазымы: тәрбиеші

Қызылорда облысы

Арал ауданы,

Жаңақұрлыс ауылы

«Балбөбек» балабақшасы

**Кіріспе:** Көркем әдебиет — адамның рухани әлемін байытатын, өмірге деген көзқарасын қалыптастыратын, терең ой мен сезімге бағыттайтын құрал. Әсіресе балалар үшін көркем әдебиеттің маңызы өте зор. Себебі, балалардың өмірге деген көзқарасы, дүниетанымы, моральдық-этикалық нормалары осы кезеңде қалыптасады. Көркем әдебиет балаларды рухани және адамгершілік тұрғысынан тәрбиелеуде ерекше рөл атқарады. Балабақшадағы тәрбие процесінде көркем әдебиеттің алатын орны зор. Ол баланың бойында рухани құндылықтарды қалыптастырып, оларды қоғамда дұрыс бағдарлауға, өз-өзін бағалауға, және қоршаған ортаға деген көзқарасын анықтауға мүмкіндік береді.

### 1. Көркем әдебиет және баланың тұлғалық дамуы

Көркем әдебиет балалардың ішкі дүниесін аша отырып, олардың қиялы мен эмоциялық әлемін кеңейтеді. Әдеби шығармалар баланың мінез-құлқын, ойлау жүйесін, сезімдерін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Әсіресе, балабақшадағы тәрбие жұмысы барысында балаларға арнап жазылған шығармалар олардың өмірге деген көзқарасын, айналадағы адамдармен қарым-қатынасын, рухани дүниесін дамытады. Көркем әдебиет арқылы балалардың тілдік дағдылары қалыптасып, сөздік қоры кеңейеді. Балалар оқу барысында әр түрлі сөздер мен сөз тіркестерін үйреніп, олардың

дұрыс қолдану қабілеттерін жетілдіреді. Сонымен қатар, көркем шығармаларды тыңдай отырып, балалар мәтіннің құрылымын, мазмұнын түсіну, оқиғалар арасындағы байланысты сезіну дағдыларын меңгереді.

## **2. Көркем әдебиет арқылы балаларға дұрыс моральдық үлгі көрсету**

Көркем әдебиет балаларға дұрыс моральдық үлгі көрсетудің тиімді құралы болып табылады. Көркем әдебиет шығармаларының мазмұны балалардың ойлау жүйесіне еніп, олардың сана-сезімін, түсінігін қалыптастырады. Әдеби шығармалар арқылы бала әртүрлі адамдардың іс-әрекеттерін бақылап, өз әрекеттерінің нәтижелерін түсінеді. Әсіресе, басты кейіпкердің қиын жағдайларда көрсеткен адамгершілік қасиеттері, қиындықтарды жеңу жолындағы табандылығы мен батылдығы балаға үлкен тәрбие береді. Әр түрлі әдеби шығармаларда балаларға достық, адалдық, көмектесу, бір-біріне қолдау көрсету, қиындықтарды жеңу сияқты құндылықтар жайында айтылады. Осының арқасында, балалардың моральдық сана-сезімі қалыптасады. Олардың қоғамда дұрыс әрекет ететін, әрқашан шыншыл және әділетті болуға ұмтылатын тұлға ретінде дамуына ықпал етеді.

## **3. Әдеби шығармалар арқылы балалардың рухани дүниесін кеңейту**

Балабақшадағы балалардың ең басты ерекшеліктерінің бірі – олардың бай қиялы мен фантазиясы. Көркем әдебиет оларды жаңа әлемдермен таныстырады, бала өзіне таныс емес жерлерге саяхат жасап, түрлі қызықты оқиғалар мен кейіпкерлермен кездеседі. Әсіресе, ертегілер, аңыздар мен әңгімелердің мазмұны балалардың қиялдау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Көркем әдебиет баланың шығармашылық қабілеттерін оятады. Әңгімелердің сюжетіне ұқсас оқиғалар ойлап табуға, жаңа бейнелер жасауға, ертегі кейіпкерлері туралы өз қиялында түрлі оқиғалар құрастыруға мүмкіндік береді. Бұл процесс балада шығармашылық ойлаудың дамуына ықпал етеді, әрі оның көркем өнерге деген қызығушылығын арттырады.

## **4. Көркем әдебиеттің бала психологиясына әсері**

Балалар әдебиетінде кейіпкерлердің жеке басындағы қиындықтарды жеңу жолында қалай әрекет ететіні көрсетіледі. Бұл балаларға қиындықтардан қорықпай, олармен күресу қажеттігін үйретеді.

Мысалы, ертегілерде әділетсіздікке қарсы күрес, жамандықты жеңу, мейірімділіктің жеңіске жетуі сияқты тақырыптар балаларға өздеріне қиын болған жағдайда қандай шешімдер қабылдауы керектігін үйретеді. Сондай-ақ, көркем әдебиет баланың сезімталдығын, мейірімділігін арттырады, оларды басқа адамдардың жағдайын түсінуге, көмек көрсетуге ынталандырады.

## **5. Көркем әдебиет арқылы тәрбие беру әдістері**

Балабақшада көркем әдебиетті оқыту кезінде әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады. Бұл әдістер балаға кітапты тек оқу емес, оны терең түсіну, анализ жасау, содан соң өз ойларын білдіру қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Біріншіден, әдеби шығармаларды оқу арқылы балалардың тілін дамытып, шығармашылық қабілеттерін арттыруға болады. Екіншіден, әдеби шығармаларды бірге талқылау балалардың әлеуметтік дағдыларын жақсартады. Балалар арасында пікір алмасу, сұрақ-жауап әдістерін пайдалану олардың сыни ойлауын қалыптастырады.

### **Қорытынды**

Көркем әдебиет балаларды рухани-адамгершілікке тәрбиелеуде маңызды құрал болып табылады. Ол балалардың дүниетанымын кеңейтеді, моральдық және адамгершілік құндылықтарды үйретеді, психологиялық тұрғыдан дамытуға ықпал етеді. Көркем әдебиет арқылы бала әділеттілік, мейірімділік, батылдық, адалдық сияқты қасиеттерді меңгереді, ал бұл қасиеттер оның өмірінің барлық саласында маңызды рөл атқарады. Көркем әдебиеттің арқасында балалар өз өмірін дұрыс құрып, қоғамда дұрыс орнын табатын, рухани және адамгершілік тұрғыдан жетілген тұлға болып қалыптасады.

Көркем әдебиет – баланың толыққанды дамуының негізі болып табылатын аса маңызды құрал.

### **Пайдаланылған әдебиеттер:**

1. **Меңжанова А. «Мектеп жасына дейінгі балаларжы көркем әдебиет арқылы тәрбиелеу/ методикалық құрал/ Алматы: Мектеп 1987. -119б.**
2. **Аралбаева Р. К. Мектепке дейінгі педагогика: Оқу құралы. 2012 - 220 б.**
3. **Интернет желісі.**